

4. 18. 4. 177
5. 5. 7. 300. 16750

O
URZĘDNIKACH

RZECZ CZYTANA NA PIERWSZYM POSIEDZE-
NIU BIEGU NAUK W SZKOLE PRAWA,
ZACZĘTEGO

Dnia 2go Października R. 1809.

Franciszek Szaniawski
przez X. SZANIAWSKIEGO.

Nr 408 f. d. p.

ЗАЛА 15
ШКАФЪ 11
ПОЛКА 9. № 9736

W WARSZAWIE 1810.

w Drukarni Xięży Piarów.

ЗАЛА
ШКАФЪ
ПОЛКА №

156139

D-254/84

О
УРЗЕДНИКАХ.

Potrzeba oświecenia w kraju, szacunek nauk, ile doskonala człowieka, sposobią o bywatela użytecznego, znane są powszechnie. Nieprzeczerpane są źródła uwag i myśli naszych, które w ciągu życia całego wzniecać i rozwijać możemy. Już jest niezmierna przestrzeń ludzkich wiadomości, a pomnażają je jeszcze, rozszerzają i przerabiają, nowe codziennie wyobrażenia; których nasiona bujne, obficie podają myślącym osobom, ustawiczne zmiany w przedmiotach. Uczemy się zawsze; ale wszystkiego znać nie

możemy; wybierać należy³ stosowne, pożyteczniejsze umiejętności.

Rozmaitość potrzeb w towarzystwie ludzkim podziela zatrudnienia między jego członki, i jest powodem licznych, a odmiennych że tak powiem szkół, w których uczeń podług sił, i dalszego przeznaczenia swojego szczególne odbierać może u-sposobienia. Szkoła Prawa rzuca wiadomości, w jakich Urzędnicy kraju wydoskonalonemi być powinni. Przejdźmy niektóre rysy z obrazu Urzędnika, a poznamy iaśniej Szkoły Prawa zamiar.

Liczne gałęzie rozłożystego drzewa z jednego pnia wychodzą. Zwierzęta gromadnie żyjące mają starsze między sobą, które utrzymują zwierzchność, i rządzą całym zbiorem z troskliwą rostopnością, a których słuchają wszystkie z powolnością zupełną. Ludzie obdarzeni rozumem i wolą rozległą zakładają towarzystwa swoje,

obierają sobie rządów, rozliczne stanowią stosunki między rządzącymi a rządzo-nymi dla wzajemnego i ogólnego dobra. Osoby którym powierzony udział zwierzchności, są Urzędnikami. Różne ich są stopnie; łączą się i zmierzają wszystkie do jedney najwyższej władzy narodu, iak gałęzie zjednoczone w pniu swoim. Nieo-bięta rozliczność z jednościi pochodząca przez rozmaite zbliżania i stopniowania, jest to niezmienny powszechny skutek przyrodzo-nego porządku.

Oycowie ludzi, starsi w latach rządzą społeczeństwem domowem; Powaga oycowska, rozsądek dojrzałego wieku, czyni nadzieję rządu dobrego. Wyobrażenia o domowych rządcach, stosują się do Urzędników kraju: powinni być nieiako oycami tych osób, które zwierzchnictwu ich powierzzone; powinni mieć uporządkowany zapas obszernych a przyzwoitych wiadomości, w których powolna. rozważna a czyn-

na roztropność wybiera z ręcznie naydogodniejszy do wszelakich okoliczności, do codziennych zdarzeń śródki, i te właściwemi drogami do skutku przywodzi, nie obrażając ile możności, dobra szczególnych osób, a zabezpieczając i pomnażając ogólne.

Wszystkie członki Towarzystwa czastkę wolności własney składają w osobach Urzędników; ci wystawiają powszechną wolą pod pewnym względem, i powszechny rozsądek mieć powinni. Zacność rodu ludzkiego połączonego w rządne towarzystwa, wydaie się iaśniey w dobrym urzędniku, iakoby w zbiorowym obrazie w mieyscu śródzkowém. Władza iego rozciąga się nad wielością podobnych sobie iestestw; iego umysł, wszystko to że tak powiem, znać powinien, co się mieści we wszystkich umysłach szczególnych z okręgu iego zwierzchnictwa, i czuciem wszystkich powinno być zajęte serce iego.

Z podobnych wyobrażeń o Urzędnikach pochodzi, że powagę, pierwszeństwo, uszanowanie ich stan wznieca: Godność, starszeństwo przywiązane do ich osób. Przestają być nieiako równemi drugim ludziom, gdy obowiązki urzędu swego wykonywają. Znieważenie Urzędników, iest zbrodnią przeciw całemu towarzystwu.

Namienione tu uwagi znane są po większej części; nie potrzeba okazywać ich obszerniey, łatwe z nich wnioski o ogólnych usposobieniach do Urzędów.

Jeżeli każdy członek w towarzystwie starać się powinien o powszechne dobro, to dla Urzędnika nayświętszy, nayściślejszy w téy mierze iest obowiązek. Oycowskie serce względem dzieci, pilność, gorliwość stróża, pasterza, opiekuna, są to podobieństwa, są wzory do których zbliżać się powinni w ciągłych zatrudnieniach swoich dobrzy Urzędnicy. Poczciwość, ten

przyjemny wyraz co wznieca szacowne uczucia zbioru cnót towarzyskich, istotnym ma być przymiotem duszy Urzędnika: bez téy konieczney rękoy, powierzony iemu drogi skład zaufania powszechnego niezszczonym będzie.

Urzędnik poczciwy wszystkie chęci swoje iednostaynie kieruje do utrzymania i pomnażania dobra powszechnego. Niekrzywdzić nikogo iawnie lub skrycie, nie uwordzić się pobłażaniem lub nienawiścią, nie przenosić względnie iednych nad drugich, równie sprawiedliwy wymiar między wszystkich w potrzebie wyznaczać i wybierać, bydz łagodnym i przystępnym dla każdego, rozważnym bez długiey zwłoki, czynnym bez prędkości, pilnym bez napykrzania się zrzędności i mieszania w drobnostki nieużyteczne; Umieć zachowywać powagę bez pychy, bydz wyrozumiałym nie ulegając ślepo i nie odrzucając raptownie przełożeń, póki roztrząsnionemi do-

kładnie nie będą; bydz stałym i niezłomnym, gdy idzie o wykonanie prawa, bydz pracowitym z roztropnością, przywiązanym z przyjemną czułością, gorliwym z umiarkowaniem; nieszukać osobistości, niebiegać się za własnym zyskiem, nie kierować się podług widoków nieprzyzwoitych, nie rządzić się pochlebstwy, niechęcią lub zemstą, nie iść za popędem jakiegżkolwiek namiętności szkodliwey; ale słuchać iedynie rzetelnego głosu obowiązków swoich dobrze zrozumianych i przytomnych zawsze w pamięci, są to natchnienia, są zamiary ożywiające codzien Urzędnika dobrego; do nich on bezprzestannie zwraca wszystkie usiłowania swoje.

Ale przy naylepszych chęciach błędzić i wykraczać zwykliśmy, przez niewiadomość i nieumiętność. Niewiadomość powinności swoich nie Uniewinnia nikogo, tém bardziéy urzędnika, iako osobę wybraną z wielości, dla dobra i wzoru drugih

postawioną. Wyszukniemy doskonałych artystów choć do małej roboty, a rządzenie ludźmi, tak trudna sztuka, komużkolwiek bez przyzwoitego wyboru ma być powierzane? Wszystkiego uczyć się potrzeba: między wiadomością a umiejętnością, wielka zachodzi różnica. Nikt się nie rodzi umiejętnym, ale się staje w czasie, przez pracowite nabywanie stosownych wiadomości, przez pracę ciągłą, przez długie doświadczenie.

Do każdego urzędu szczególne nauki są potrzebne, które nie jest dosyć zrozumieć, poznać; ale należy przejąć się ich duchem, i wiedzieć na pamięć wszelkie z nich wnioski, i użyteczne przystosowania do przypadku każdego. W rozmaitych stopniach między urzędami różna jest ważność i rozległość, mniejsza lub większa licznych obowiązków; ale każdy w towarzystwie ludzkim niepośledniy zdatości nawet z strony rozumu wymaga, i są pewne wspólne zasady dla wszystkich. Łatwe rzeczy poię-

cie, znajomość iak największey liczby stosownych do okoliczności środków, rozsadek, nayszacowniejszy przymiot, w obywatelskich zatrudnieniach, który szybko a zręcznie czyni dokładny wybor z rozlicznego porównania wyobrażeń myśli prawdziwych i sposobów, nabywane bywają za pomocą wrodzonych sił, doskonalonych przez długą pracę i rozwagę głęboką niepoliczonych doświadczeń wieków.

Pomimo wiadomości właściwych różnym urzędom, które teraz (dzięki uczylnym, dzięki rozszerzającym się szybko cywilizacyi narodów) coraz więcej są wyjaśniane i porządkowane; jest ieszcze iedna trudna nauka znajomości ludzi, nauka bardzo potrzebna osobom które urzędy piastują. Wyższym być między równymi, nakazywać podobnym sobie, spory ich rozstrzygać, wiedzieć o wszystkiem bez nadętego w domowe życie wglądania, zarządzać wątpliwościom i zdarzeniom przy-

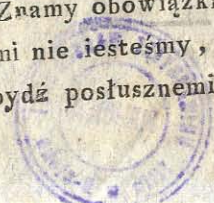

krym, prowadzić wszystkich do powszechnego dobra, nie drażniąc własnej ich miłości, która najczęściej zaślepią każdego. Z tłoku walczących z sobą przeciwnych namiętności tylu osob rozlicznego charakteru z różnemi przymiotami wyciągać pożytki naydogodniejsze towarzystwu, jest to prawdziwa mądrość, zaszczyt urzędnika.

Nauka Prawa ogólnie w całej swęj obszerności wziętego z pomocą wszystkich usposabiających do nięj nauk, rzuca rozliczne nasiona potrzebnych w urzędnikach umiejętności. Przyrodzone zasady towarzyskich między ludźmi związków, wyciągane z nich wszystkie ustanowienia ludzkie; Przepisy obowiązków każdego członka w towarzystwie, obrazy i porównywania szczególnego i ogólnego dobra w różnych względach i zdarzeniach, skuteczne środki zabezpieczania właściwego dobra każdemu z pomazaniem powszechnego dobra wszy-

stkich, wszelkie rozumne usiłowania rządzenia ludźmi dotąd odkryte, są to przedmioty uwag w nauce Prawa podawanych. Jeżeli jednomyślne jest zdanie, że prawa jedynie rządzić ludźmi powinny, toć praw umiejętność konieczną staie się w urzędnikach. Rostropne uczenie się prawa, przyzwoite jego zgłębianie, i dochodzenie ducha jego, nie samych tylko powierzchowności, i słownych znaczeń, wprawia w dokładne myślenie, pożyteczny rozsądek tworzy i odkrywa wiele pięknych obrazów i porównywan do tak pożądanej znajomości ludzi. W nauce Prawa czerpać można wszystkie posiłki do godnego odbywania powinności urzędów.

Obciążeni przedziwną władzą poznawania rzeczy i wolnego między niemi wyboru, nie jesteśmy rządzani przez drugich ślepo. Znamy obowiązki urzędów choć urzędnikami nie jesteśmy, i tym jest miły dla nas być posłusznymi z zupełną powol-

Doładowi

nością i ochotą gorliwa, gdy poznaiemy rozciągłość, zamiary i środki w podawanych nam rozkazach; usposabia nas do tego nauka Prawa, i pod tym względem użyteczna jest każdemu obywatelowi. Oprócz tego iak wiele iest zdarzeń w życiu cywilném; w których każdy obywatel udae się do prawa, używa iego pomocy, z dobrodzieystw pożytkuie. Na ileż to przykrości bywa wystawiony, komu wszelkie prawa wyobrażenia staią się obcemi? Wiadomości Prawa konieczną są potrzebą dla wszystkich społeczeństwa członków.

Okrutnego rządu iest zasadą, aby cały naród w niewiadomości był pogrążony; cnotliwy nasz Monarcha, oświecenia naszego pragnie, i wszelkie na ten koniec dostarcza nam środki; pożytkuymy z tak czułych iego starań około dobra naszego:

156139